

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Rvperti Abbatis Monasterii Tuitiensis, ordinis sancti
Benedicti, Theologi antiqui ac plane clarissimi, in Cantica
Canticorum de incarnatione Domini commentario[rum],
libri VII**

Rupertus <Tuitensis>

[Köln], 1527

VD16 B 3703

Rvperti Abbatis Tvitiensis In Cantica canticorum de incarnatione d[omi]ni
commentariorum: Li. VI.

urn:nbn:de:hbz:466:1-34445

RVPERTI

ABBATIS TVITIENSIS IN
Cantica canticorum de incarnatione
dñi commentariorum: Li. VI.

Gen. 4

ANTEQVAM fierent emissio-
nes tuæ paradyfus malorum pu-
nicorum cum pomorum fructi-
bus laudabilis eras & pulcherri-
ma mulierum, & dilecti tui uoce
laudabaris dicentis: **Q** pulchra
es amica mea, **q̄** pulchra es, oculi tui columba-
rum, absq̄ eo q̄ intrinsecus latet & cætera. **Q**-
to magis postquam ad uocem eius pulsantis, &
propter manum eius te tangentis, surrexisti, ut
aperires ei, & aperuisti pessulum ostij tui, factus
q̄ est ille emissionum tuarum paradyfus, uerbis
atq̄ exemplis tuis complantatur, laudari debui-
sti ampliori laude pulchritudinis, **q̄** esses pul-
chra non soli tibi, sed pulchritudinis tuæ facti
essent principes plurimi. Repetit iterum dilectus
canticū landationis, & modulos multiplicat pul-
cherrimæ cantionis in memoriam tui, talib. uer-
bis te præmittente.

¶ Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi
qui pascitur inter lilia. Pulchra es amica
mea, suavis & decora sicut Hierusalem,
terribilis ut castrorū acies ordinata. **Auet**

COMMENTARIO. LIB. VI. Fo. 92

te oculos tuos a me, quia ipsi me auolare fecerunt. Capilli tui sicut grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad. Dentes tui sicut grex ouium, quæ descenderunt de la uacro. Omnes gemellis fætibus, & sterilis non est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absque occultis tuis. Sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Vna est columba mea, perfecta mea, una est mater suæ, electa genitrici suæ. Viderunt illam filiæ, & beatissimam prædicauerunt, reginæ & concubinæ laudauerunt eam.

Quæ est ista, quæ progreditur quasi auro ra consurgens, pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis, ut castrorum acies ordinata.

¶ Ego (inquis) dilecto meo, subauditur pessulum ostij mei aperui, uocis meæ obsequiū præbui, ut audirent, & non nescirent filiæ Hierusalem, qualis ipse sit: dilecto (inquam) meo, qui patitur inter lilia, id est, qui corda munda, & casta diligit corpora, & dilectus meus, subauditur uicem reddit mihi laudationis ac beatificationis, cantico suauis, ac perfectione cantici ueluti octo chordis. Ipse est enim & psalterium & cythara dei patris, cui pater in Psalmo dicit: Exurge gloria mea, exurge psalterium & cythara. Fiebant

Psalm. 56
& 107.

M 4

RVP. IN CAN. CANT. CA. VI.

autem antiquitus cytharæ octo chordis, ea lege
ut octaua eadem esset quæ prima, quã sympho-
niam maximam musici nominant dyapason.

8. moduli
huius cāt.

Considerate igitur canticū istud, quomodo cur-
rit modulis octo bene sonantibus, ita ut sonus oc-
tavius idem sit qui primus, terribilis ut castro-
rum acies ordinata. Nam primus modulus est,
Pulchra es amica mea, suavis & decora, sicut
Hierusalem, terribilis ut castrorum acies ordi-
nata. Secundus, auerte oculos tuos a me, quia ipsi
me auolare fecerunt. Tertius, capilli tui, sicut
grex caprarum, quæ apparuerunt de Galaad.

Quartus, dentes tui sicut grex ouium, quæ ascē-
derunt de lauachro. Quintus, sicut cortex mali
punici, sic genæ tuæ absque occultris tuis. Sextus,
sexaginta sunt reginæ, & octoginta concubinae,
& Adolescentularum non est numerus, una est
columba mea, perfecta mea, una est matri suæ
electa genitrici suæ. Septimus, uiderunt illam fi-
liae, & beatissimam prædicauerunt, reginæ &
concubinae laudauerunt eam. Octauus, quæ est
ista, quæ progreditur quasi aurora consurgens,
pulchra ut luna, electa ut sol, terribilis ut castro-
rum acies ordinata.

Igitur perfecta cantio maximaque hæc sympho-
nia dilectionis est, & modulus octavius idem so-
nat, quod primus, pro eo quod non contenta ego
propria felicitate, studui chorum filiarum Hie-
rusalem docere & ordinare, ita ut unus idemque
cœtus & chorus esset & castrorum acies, chorus
laudantium dilectum, acies pugnantium contra di-
abolum propter dilectum. Nunc singula hæc mo-
dulamina studiosius addiscenda sunt.

¶ Pulchra es (inquit) amica mea, suavis & decora sicut Hierusalē, terribilis ut castrorum acies ordinata.

¶ In hoc est perfectio pulchritudinis, quod non solum suavis, nec solum terribilis, sed utrunque es & suavis & terribilis: suavis sicut Hierusalē, terribilis ut acies castrorum quæ bene ordinata est. In quo suavis & decora sicut Hierusalem. In eo uidelicet, quod & anima tua semper supernam uidet pacem, & ex uisitacione tui discunt animæ plurimæ coelestem ducere conuersationem, unde & dicuntur uel sunt filiæ Hierusalem, quæ optimam eligunt partem, iuxta illud: uacate & uide te, quoniam ego sum deus.

¶ Quid uero est, ut castrorum acies ordinata. Psal. 45.
Non enim a magno intellectu uacat ista comparatio, & idcirco subtiliter est intuenda. Scimus & constat, quia castrorum acies tunc hostibus terribilis ostenditur, quando ita fuerit constipata atque densata, ut in nullo loco interrupta uideatur. Nam si ita disponitur, ut locus uacuus, per quem hostis possit ingredi dimittatur, profecto iam suis hostibus terribilis non est. Et nos ergo cum contra malignos spiritus spiritualis certaminis aciem ponimus, summopere necesse est, ut per charitatem semper uniti atque constricti & nunquam interrupti per discordiam inueniamur: quia quamuis quælibet bona in nobis fuerint, si charitas desit, per malum discordiæ locus aperitur in acie, unde ad feriendos nos ualeat hostis intrare. Huius partis optimæ tu totam hæreditatem possides, & in ea princeps tu es: par-

M S

RVP. IN CANT. CAN. CA. VI.

tis (inquam) optima, cuius est in suauitate uide-
re iam uel contemplari supernam pacem secun-
dum nomen Hierusalem, & cōtra malignos spi-
ritus in procinctu esse secundum castrorum si-
militudinem. Veruntamen o dilecta, o uera Hierusalem fac quod dico.

¶ Auerte oculos tuos a me, quia ipsi me
auolare fecerunt.

¶ Et tunc quando me præsente habuisti præs-
sentia corporali, oculos tuos, oculos tam mentis
quàm corporis semper in me fixos habuisti: &
nunc, quando secundum corpus absens tibi sum,
me spiritualibus oculis iugiter contemplaris.

Psal. 63

Auerte oculos tuos, auerte (inquā) uidelicet ita,
ut prudens & discreta sit contemplatio, sciendo
quod sim incomprehensibilis ego dilectus tuus,
ex eo quod sum deus, cuius substantiam uel na-
turam quanto quis contemplatur subtilius, can-
to ad comprehendendum insufficiens inuenitur
ut de isto quoque recte dicas: Acedet homo ad
cor altum, & exaltabitur deus. Ergo ne bonum
est hoc placitumque dilecto, propter causam
hanc auerte oculos? Est plane bonum aliquo mo-
do, scilicet dū sic a me auertis, ut in temetipsam
cōuertas oculos tuos, id est, dum sic altissimam
diuinitatem contueris, ut reuoces ad memoriam
infirmam tuam infirmæ cōditionis, & opti-
me scias, quia hoc ipsum quod deum uides, nō tuæ
potentiæ sed diuinæ gratiæ est.

¶ Capilli tui sicut grex caprarum, quæ ap-
paruerunt de Galaad. Dentes tui sicut

grex ouium, quæ ascenderunt de lauachro. Omnes gemellis foetibus & sterilis nõ est in eis. Sicut cortex mali punici, sic genæ tuæ absq; occultis tuis.

¶ Ut quid ista dilectus laudationis modulamina repetit, cum inter cætera superius eadem & eodem modo cecinerit: nisi quia duplici honorificentia dignum est, eandem mundiciam cogitationum, eandem uitæ innocentiam, eandemq; pudicitia uerecundiam, quam prius habuisti in solitudine silentij, custodisse ad integrum in illa frequentia, cui te interesse poscebat utilitas euangelij, secundum uoluntatem dilecti pulsantis & dicentis: aperi mihi soror mea, quia caput meum plenum est rore, & cicinni mei guttis noctium. Et de istis quidem uidelicet de capillis, dentibus atque genis, iam illic dictum est: ueruntamē de genis adhuc aliquid dicendum, quod libenter audiant amici, quo ædificentur adolescentulæ, quo delectentur filia Hierusalem.

¶ In utero nos ita natura formauit, ut genua genis opposita sint. Vnde & a genis genua dicuntur. Ibi enim cohærent sibi, & cognata sunt oculis, lachrymarum indicibus & misericordia. Deniq; complicatum aiunt gigni formariq; hominem, ita, ut genua sursum sint, quibus oculi formantur, ut caui fiant ac reconditi. Inde est quod homines, dum se ad genua prosternunt, statim lachrymantur. Voluit enim nos natura maternum remorare uterum, ubi cõsedebamus in tenebris, antequam ueniremus ad lucem.

RVPER. IN CANT. CAN. CAP. VI.

¶ Profecto qui caussam istam diligenter attēdit, ille scienter atque rationabiliter laudat & approbat, sanctis & eruditis cogitationibus familiare esse, genua frequentius excelso deo curuare, & genas lachrymosas genibus curuis applicare, ut respiciat ac recogitet creator habitans in excelsis, qualiter nos in utero formauerit. Vnde & illud sanctus IOB commonefacit his uerbis: Memento quæso (inquit) quod sicut lutum feceris me, & in puluerem reduces me & cætera. usq; licet hæc cæles in corde tuo, tamen scio quod uniuersorum memineris. Non paruum inuentum reperit qui istud consecutus est, ut sciēter sic exhibeat creatori, sicut reperit Propheta Micheas, cum dixit: Quid dignum offeram domino? Curuem genu deo excelso. Nec uero soli deo, ue rumetiā hominibus dulcis uisu & amabilis est huiusmodi compositio siue appositio, tantoque quisq; magis reuerendus existit, quāto frequen-
tius atq; affectuosius genua curuans, genas suas uel oculos aut totum caput demiserit.

Ioan. 10

Mich. 9

Esa. 5.

Prou. 30.

¶ Econtra capitis oculorumq; ac genarum erectio nimia, multum Deo & hominibus odibilis est, magnamq; sonat uituperationem talium reprehensio, maxime ex ore dei: Exempli gratia, cum dicit: Pro eo quod eleuatae sunt filiae Syon, & ambulauerunt extento collo, & nutibus oculorum ibant & plaudebant, & cætera. Item: Generatio cuius excelsi sunt oculi, & palpebrae in altum subrectae. Tu o dilecta naturam condecorasti, quæ genas tuas ad nullius uiri aspectum subleuare prima proposuisti, soli q; creatori mente, & corpore humilis sapienter inclinasti, duce &

COMMENTARIO. LIB. VI. 95

magistro spiritu sancto, in quo dicit pater tuus fidelis Dauid: Venite adoremus & procidamus & ploremus ante dominum qui fecit nos: Sequuntur autem te utriusque sexus plurimi, quibus optime placet id quod audiunt, sicut cortex mali punici, ita generæ tuæ absque occultis tuis.

Psal. 94.

¶ Sexaginta sunt reginæ & octoginta concubinæ, & adolescentularum non est numerus. Una est colūba mea, perfecta mea una est matri suæ, electa genitrici suæ.

¶ Quid est hoc dicere: nisi quod & si multæ sunt fideles, & propter fidem, quæ per dilectionem in eis operatur, laudabiles: nulla tamen earum tibi similis est, sicut ueraciter prædicamus, quia nec primam similem uisa es, nec habere sequentem:

Gal. 5.

¶ Nam reginæ recte dicuntur illæ animæ, quæ perfectæ charitatis sunt, in eo uidelicet quod eundem dilectum tuum sequentes, nihil terrenum sed ipsum solum quærunt, nec propter metum gehennæ, sed propter amorem uitæ æternæ peccatum fugiunt, uirtutemque amando, iniquitatem oderunt: concubinæ uero sunt illæ, quæ sub timore seruiunt, nec eius perfectionis, ut super præceptum uelint addere consilium, scilicet hoc, ut relictis omnibus solum sequantur hunc dilectum habentes quidem in fundamento Christum, sed nihilominus amantes aliqua quæ huius mundi sunt. Quid porro uolunt sibi numeri isti decem senarius atque octonarius: Valet ne aliquod nomen scripturæ huius, quod est, שִׁיר הַשִּׁירִים hoc est, cantica canticorum, Valet utique, quia

Mat. 7.

RVPERTI IN CANT. CAN. CA. VI:
primam symphoniam efficiunt, quam musici no-
minant diatessaron. Est enim in eis habitudo,
quam Eiptriton, id est, sesquiterciam dicunt, quia
maior numerus, uidelicet octoginta, minorem
numerum, scilicet sexaginta, totum in se continet
& eius insuper tertiam partem, id est, uiginti. Et
hæc proportio numerorum in musica sex reddit
dyatessaron, quod interpretatur de quatuor, &
idcirco sic uocatur symphonia hæc, quia de qua-
tuor chordis siue uocibus constat cum duobus
tonis habens semitonum. Igitur sexaginta regi-
næ & octoginta concubinae, id est, animæ quæ
uerbo dei insistant, & uerbi dei ita participes fa-
ctæ sunt, ut facere possint doctrinæ fructum: me-
ritis quidem, secundum quod supra dictum est,
differunt, sed fidei consonantiam per unitatem
confessionis in auribus dilecti suauiter resonant.
¶ Quomodo autem numeri isti octonarius &
senarius, qui hic multiplicauerunt denarium, ob in-
uicem differunt: ut merito per senarium regi-
næ, & per octonarium uoluerit designare con-
cubinas? Videlicet eo differunt, quod senarius
numerus perfectus, octonarius uero imperfe-
ctus ac diminutus, atque usque ad extremas unita-
tes secabilis est. Perfectus quippe est, & perfe-
ctorum primus numerorum senarius, quia suis
ex partibus constituitur. Habet enim dimidiam
id est, tres: tertiam, id est, duo: sextam, id est, unum
quæ partes simul collectæ senarii summam resti-
tuunt. Porro octonarius in suis partibus seipso
minor est. Habet enim dimidiam, id est, quatuor:
quartam, id est, duo: octauam, id est, unum:
quæ partes simul collectæ, septenarium faciunt.

minorem uidelicet summam iplo octonario, cuius partes sunt. Claret igitur & ista caussa, cur senarius reginis, & octonarius concubinibus, magisq; octonarius reginis, & senarius congruat concubinibus. ¶ Adolescentularum non est numerus, id est, abundant in euangelio plures q̄ ad coelestes pertineant thalamos, iuxta illud: Annunciaui & locutus sum, multiplicati sunt super numerum. Adolescentulae namq; recte dicuntur, quae nondum saltem ad timorem dei profecerunt, & propter hoc custodia indigent uel magisterio hominum: quia nec dum intus diuini timoris seu amoris habent magisterium, & multae ex huiusmodi (quod ualde pauendum est) inueniuntur extra numerum, quia de adolescentia nunquam ad perfectam aetatem perueniunt, aetatem interioris hominis, quam quidam amicorum insinuans, occurramus, ait, in uirum perfectum, in mensuram aetatis plenitudinis Iesu Christi.

Ephe. 4.

¶ Vna est columba mea, perfecta mea, una est matri suae, electa genitrici suae. Vna, inquam, est, & similem non habet. Omnino nec inter reginas ulla similis huic est. Cui matri suae una, cui genitrici suae est electa? Nimirum matri suae Hierusalem una est, illi Hierusalem, quae sursum est, quae est mater omnium nostrum, & genitrici suae, scilicet antiquae ecclesiae electa est, ecclesiae Patriarcharum & prophetarum ac regum iustorum, quorum de carne progenita est, quorum secundum fidem benedictionis, quae illos ad repromissa erat, ianua uel materia est. Et illi matri, & huic genitrici una & electa est: quia nec inter angelos, nec inter homines similem uel primam habet,

Gala. 4.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VI.
uel sequentem habitura est: uere columba, quia
gratia plena, uere electa, q̄ non solum salua exi-
steret, uerum etiam ipsam salutem pareret

¶ Viderunt illam filia, & beatissimam
prædicauerunt, reginae & concubinae lau-
dauerunt eam.

¶ Hoc ipsa met præuidens ac prænoscens, cum
dixisset. quia respexit humilitatem ancillae suae,
subiunxit atq; ait: Ecce enim ex hoc beatam me
dicent omnes generationes. Nōne ut secundum
præsentem literam hoc dictum sit, & generatio
reginarum, & generatio concubinarum, & ge-
neratio adolescentularum: nonne (inquam) oēs
istae generationes beatam dicent illam? Reuera,
& si impares meritis, at tamen fide consimiles:
ecce uident illam, ecce cōtemplantur illam unā,
illam electam, & cum admiratiōe ineffabili uo-
ces extollunt iugiter ex omnibus locis suis, talē
laudantes, talem beatissimam prædicantes, non
solum hic in isto exilio mortalitatis, uerum eti-
am & multo amplius in illa prima uitae & im-
mortalitatis, ubi uident eam dominantem, & do-
minando possidentem regnum dilecti, eo uideli-
cet iure, quo decet matrem possidere regnum fi-
lij sui. Et quid dixerunt laudantes, & beatissi-
mam prædicantes.

¶ Quae est ista, quae progreditur, quasi au-
roram consurgens, pulchra ut luna, electa ut
sol, terribilis ut castrorum acies ordinata.

¶ Quae pulcher ordo in ista laudatione, in ista tua
pulchritudinis o beatissima prædicatione, Pri-

mum consurgēs ut aurora, deinde pulchra ut luna, deinde electa ut sol. Quando nata es o uirgo beata, tunc uera nobis aurora surrexit, aurora prænūcia diei sempiterni: quia sicut aurora quotidiana finis præteritæ noctis, & initium est diei sequentis: sic natiuitas tua, natiuitas ex semine Abrahamæ, clara ex stirpe David, ad quos cum iuramento dei facta est repromissio benedictionis: finis dolorum, & consolationis fuit initium. finis tristitiæ, & letitiæ nobis extitit principium.

¶ Quando autem spiritus sanctus in te superuenit, & filium uirgo concepisti, uirgo peperisti tunc tu & extunc pulchra pulchritudine diuinas pulchra (inquam) non quomūcunq; sed ut luna. Sicut enim luna lucet, & illuminat luce non sua, sed ex sole cōcepta: sic tu o beatissima, hoc ipm̄ quod tam lucida es, non ex te habes, sed ex gratia diuina, gratia plena. Quando autem de hoc mundo assumpta atq; ad æthereum thalamum translata es, tunc tu & ex tunc electa ut sol, electa (inquam) nobis, quia sicut ex te natum dei filium solem uerum, solem æternum adoramus, & colimus ut deum uerū: sic & te honoramus, atq; ueneramur, ut ueri dei genitricem, scientes quia totus honor impensus matri, sine dubio redundat in gloriam filij.

¶ Et quidem natura non tu idem es quod ille sol sed nihilominus tāta es, ut te honoret ipse sol, honore, quo decet filios honorare parentes suos. Qui enim dixit: Honora patrē tuum & matrem non dubium, quin & ipse honoret, & ab omnibus amicis suis suam uelit honorari matrem. Finis cantici idem sonat quod principium, terribi

Exod. 20.

N

RVP. IN CAN. CANT. CA. VI.

lis ut castrorum acies ordinata, sicut superius iam dictum est. Protinus uero, quod dixeras o dilecta filabus Hierusalem, percunctantibus quo abiisset dilectus tuus, dilectus meus descendit ad areolam aromatis ut pascatur, in ortis, ipse gratanter acceptum, confirmat his uerbis.

¶ Descendi in ortum nucum, ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si floruisset uinea, & germinassent mala punica.

Gal. 4
Lex, sicut
nux est.
2. Cor. 3

¶ Ita soror mea ut nouissime dixisti. Ego descendi, uidelicet de caelis in ortum meum, ortum nucum, factus sum enim ex te muliere, factus sub lege, quæ nimirum lex sic mihi est tanquam ortus nucum. ¶ Denique sicut nux sub amaro cortice, intra testam duram, dulcem & ad uescendum suauem continet nucleum, ita sub amara uel occidente litera, & durissimo iugo caeremoniarum, suauem atque uiuificantem continet spiritum. Ad quid huc descendi? Ut uiderem poma conuallis, & inspicerem si floruisset uinea, & germinassent mala punica. Verum quod econtra euenit, illud cantabile non est, ad Cantica Canticorum non pertinet: siquidem respicias causam illorum, qui illi descensui meo nimis ingrati fuerunt. Amici nostri & filia Hierusalem adulescentulae nostrae iam dudum rem gestam bene nouerunt, secundum illam parabolam quam dixi, quæ est huiusmodi. Homo erat paterfamilias, qui plantauit uineam & sepem circumdedit ei, & fodit in ea torcular et cætera, usque, nouissime autem misit ad eos filium suum, dicens: Verebuntur filium meum.

Parabola
de agrico-
lis uineæ.
Math. 21,

COMMENTARIO. LIB. VI. Fo. 98

Agricolæ autem uidentes filium, dixerunt intra se: Hic est hæres. Venite occidamus eum, & habebimus hæreditatem eius. Et apprehensum eiecerunt eum extra uineam, & occiderunt eum.

¶ Secundum (inquam) parabolam illam, ego descendi in ortum nucum, id est, sub lege factus sum, ut uiderem poma conuallis, id est, ut consolarem eos qui me expectabant in spiritu humilitatis. Iuxta illud: Spiritus domini super me eo quod unxerit me dominus. Ad annunciandum mansuetis misit me, ut mederer contritis corde, & prædicarem captiuis indulgentiam, & clauis apertionem & cætera. Non solum autem, sed & ut inspicerem, si florisset uinea: illa nimirum uinea, de qua scriptura prophetica dicit: Uinea facta est dilecto in cornu filio olei & cætera, usque, uinea enim domini exercituum domus Israel est, At illi agricolæ eiecerunt & occiderunt me. Veruntamen licet, hæc mihi fecerint, aliqua pars eorum tandem poenitens istud cantabile dixit.

Nesciui anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab.

¶ Vbi nam hoc dictum fuit? Cùm dicerent eis amici nostri, certissime ergo sciat omnis domus Israel, quia dominum eum & Christum deus fecit hunc Iesum, quem uos crucifixistis: His auditis compuncti sunt corde & dixerunt ad eos. Quid faciemus uiri fratres? Et quidam talium notissimus ita dicit. Fui blasphemus & persecutor & contumeliosus, sed misertcordiam consecutus sum, quia ignorans feci in incredulitate. His atque alijs modis dixit poenitens synago-

Descendi
in hortum
nucum.

Esa. 61.

Luc. 4.

Esa. 5

Actu. 2

1. Timo. 1

RVP. INCANT. CAN. CA. VI

ga siue aliqua synagogæ pars. Nesciui, anima mea conturbauit me, propter quadrigas Aminadab. Quare autem sic dixit: anima mea conturbauit me propter quadrigas Aminadab, & non dixit, conturbauerunt me quadrigæ Aminadab? Considerate amici prius ipsas quadrigas Aminadab, & uidebitis multum pertinere ad rem, q̄ dicit, anima mea conturbauit me, & non dicit, quadrigæ conturbauerunt me.

¶ Quadrigæ Aminadab quatuor sunt euangelica sacramenta dilecti, uidelicet incarnatio uel diuinitas eius, passio eius, resurrectio eius, & ascensio eius. ¶ Propter huiusmodi quadrigas anima mea (inquit) conturbauit, id est, cœtus pharisaicus in seditiones excitauit me, ut talium quadrigarum cursum non possem discernere, uidelicet præuenta quadrigarum earundem non bonæ & iustimatione, secundum suasionem & iniqua consilia illius talis animæ meæ. Cœtus namq̄ pharisaicus erat uel esse debebat anima mea, id est, ita plebem uiuificare uel regere, sicut corpus uel omnia mēbra corporis uiuificat uel uegetat anima: utpote magistri uel sapientes, legem & prophetas scientes, imo & totam clauim scientiæ tollentes. Talis anima mea conturbauit me, ut

Lucæ, II.

ad scientiam non possem introire, & intelligere quadrigas Aminadab, quod testimonium eis præhibent lex & prophetæ.

¶ In quo uel unde dilectus Aminadab? Quo pertinet ut tali in re uocaretur Aminadab? In eo mirum, q̄ unus idemq̄ dilectus, rex est & pontifex magnus, & in se uno personam utranq̄ cōiunxit, uidelicet sacerdotis & regis; secundū ty-

pum uel similitudinem illius uiri Aminadab, qui cum esset de tribu regia, scilicet de tribu Iuda, dedit filiam suam in coniugium homini sacerdoti Aaron de tribu Leui, sicut in Exodo scriptum est: Accepit autem Aaron uxorem Elizabeth, filiam Aminadab, sororem Naason, quæ peperit ei Nadab & Abiu & Eleazar & Ithamar.

Exod. 6

¶ Et ille quidem Aminadab, filiam suam semel datam illi Aaron, ad semetipsum non reduxit aut reducere debuit: iste autem Aminadab, iste dilectus & primogenitus, sacerdotium suum quod semper ante Moysen & Aaron primogenitorum fuit, pro tempore autem & propter quandam dispensationem, de qua multa essent dicenda, præstitum est tribui Leui: sacerdotium inquam suum exultando, & quadrigis iam dictis uiam suam currêdo, repetijt & ad se reduxit, in omnibus spontaneus, sponte incarnatus & natus, sponte passus, & in ipsa passione sua ipse sacerdos & ipse hostia sponte factus, secundum hoc ipsum nomen Aminadab, interpretatur enim populi mei spontaneus: Non solum autem sacerdotium suum ita repetijt & ad se reduxit, uerum etiam ad antiquam speciem formamque pristinam reuocauit, sicut in spiritu prædixerat Dauid: Iurauit dominus & non poenitebit eum, tu es sacerdos in æternum secundum ordinem Melchisedech: Igitur anima mea conturbauit me, ait, propter quadrigas Aminadab: uidelicet malo zelo ipsa turbata & confusa præ inuidia, causam suam quasi dolendam declamans, eo quod cursores siue aurigas & drigarum istarum audisset, dicentes, quoniam Iesus Nazarenus hic destruet locum istum & mu-

Psal. 109.

N

3

RVP. IN CANT. CAN. CA. VI.

tabit traditiones, quas tradidit nobis Moyses. Et multa his similia, seu ante seu postquam cursum suum perfecit iste Aminadab, Voces autem eiusdem Aminadab currentis in quadrigis suis erant huiusmodi.

¶ Reuertere reuertere Sunamitis reuertere reuertere, ut intueamur te.

Nō p̄ legē
sed per fi-
dem iusti-
ficatio est
Roma. 4
Gen. 15.

3. Reg. 1

¶ Tu (inquit) o Sunamitis, id est, captiua uel de-
specta, tu o fides, ueri sacerdotij dignitas, prop-
ter carnales cæremonias pene obliuioni tradi-
ta, ita ut nesciat neque recogitet synagoga, quia
non per legem, sed per te, scilicet per fidem, iusti-
ficatus est pater eius Abraham, sicut scriptū est:
Credidit Abraham deo & reputatum est ei ad iu-
stitiam, reuertere & iterū dico reuertere, & ter-
tio dico reuertere, & quarto dico reuertere, ui-
delicet secundum istas quadrigas meas. Nam &
ad hoc natus & ad hoc passus sum, ut tu reuerte-
reris, & resurgens atq; ascendens in cœlū, re-
uersionem tuam in clamare non destiti. Cūq; re-
uerteris tu mihi es Sunamitis, q̄ uel me uel pa-
trem meum antiquum dierum calefacias secun-
dum similitudinem hanc. Et rex David senuerat,
habebatq; ætatis plurimos dies. Cūq; operire-
tur uestibus, non calefiebat. Dixerūt ergo ei ser-
ui sui. Quæramus domino nostro regi adolescē-
tulam uirginem, & stet corā rege, & foueat eā.
dormiatq; in sinu eius, & calefaciat dominum
nostrum regem, Quæsierunt igitur adolescentu-
lam speciosam in omnibus finibus Israhel, & in-
uenerunt Alysach Sunamiten, & adduxerunt
eam ad regem, &c.

¶ Hæc denique, sicut & alia sunt per allegoriam

dicta, & inter omnia, quæ in figura contingebat sunt æstimanda. Vestimenta enim, quibus eum operiretur rex Dauid senex, non calefiebat, carnales cæremoniz sunt, quas ille antiquus dierus deus cum sibi offerrentur, non delectabiliter accipiebat, imo dicebat. Nunquid manducabo carnes taurorum, aut sanguinem hircorum potabo? Et multa his similia. Porro Sunamitis, puella speciosa, sola digna est stare coram deo rege, & in sinu eius dormire, ipsumq; calefacere, id est, bene calentem charitatis eius gloriam, scilicet remissionem peccatorum obtinere: Tu ergo Sunamitis reuertere, ut intueamur te, id est, unde iustificatus est Abraham, inde iustificari speret omnes qui uolunt esse uel ueraciter dici filij Abrahamæ, scilicet non ex lege, sed ex fide: & nos intuebimur te, nos gaudebimus super te. Notum hoc debet esse amicis, imo adulescentularum multitudini, & ideo dico eis.

Quid uidebitis in Sunamite, nisi choros castrorum?

Quid inquam aliud? Nunquid sanguinem uictimarum? Nunquid circumcisionis cauterium? Nihil omnino nisi choros castrorum, id est, laudes siue cantiones præliantium, prælia laudantium siue cantantium, quod suauissimum, quod uere est pulcherrimum. Immola deo sacrificium laudis (ait ipse in Psalmista) & redde altissimo uota tua. Laudando chori præliantur, præliando castra laudant, & omnino est iustitiæ DEI subiecti, non suam uelle statuere iustitiam. Ni-

(hil aliud uidebitis, aut uidere desyde

Gal. 4

I. Cor. 10.

Psal. 49.

Roma. 10

RUPER. IN CANT. CANT. CA. VII.

Actu. 15

I. Cor. 1.

rabitis: sed & si quis uestris o amici auditoribus ostendere uoluerit, uos cum spiritu sancto, spiritu consilij econtra dicetis. Visum est enim spiritui sancto & nobis, nihil ultra imponere uobis oneris, quam hæc necessario, ut abstinere uos ab immolatis simulachrorum, & sanguine, & suffocato, & fornicatione, & ea quæ uobis fieri non uultis, alijs ne feceritis. A quibus custodientes uos, bene agetis. Igitur hoc solum in euangelio uidendum atq; prouidendum est secundum fidem patrum, ut sint chori castrorum, chori in una fide, dicendo id ipsum, castra resistendo usq; ad sanguinem contra peccatum.

¶ Quam pulchri sunt gressus tui in calciamentis, filia principis.

¶ Tibi dico o Sunamitis, cui dixi reuertere, & quæ iam reuerteris, te appello filiam principis, & hæc dico tibi, quia pulchri sunt pedes tui in calciamentis. Quæritis ne adolescentulæ, cur Sunamiten iam dictam nominem filiã principis, uel cuius dicam filiam principis? Discite hoc ex amicis, & ex illo præcipue, cuius in anima ualde claruit illa reuersio, quam inclinans dixi, reuertere reuertere Sunamitis. Insigniter quippe reuersa est anima illius de lege factorum ad legem fidei. Ille nos filiam principis cognoscere docet his uerbis: Scriptum est (inquit) quoniã Abraã duos filios habuit, unum de ancilla, & unum de libera. Sed qui de ancilla, secundum carnem natus est: quæ autem de libera, per re promissionem. Quæ sunt per allegoriam dicta. Hæc enim sunt duo testamenta, & cætera usq; itaq; fratres iam

Gal. 4:

non sumus ancillæ filij, sed liberæ, qua libertate
 Christus nos liberauit, state & nolite iterū iugo
 seruitutis contineri. ¶ Libera illa, cuius secun-
 dum scripturam meministis, Sara dicta est. SA-
 RA autem interpretatur princeps, & secundum
 hoc ipsum nomen, & secundum suæ generatio-
 nis modum, allegorice designat illam, quæ sur-
 sum est Hierusalem liberam, quæ est mater o-
 mnium secundum fidem, neque enim generat se-
 cundum carnem, sed secundum fidem: sicut ecō-
 tra ancilla Agar, secundum nomen suum, quod
 interpretatur aliena, & secundum suæ uel gene-
 rationis uel conditionis modum illam designat
 Hierusalem, quæ nunc est & seruit cum filiis sur-
 is. Igitur filia principis, pulchra & speciosa Su-
 namitis, ipsa est fides uel gnatio fidei, cui nunc
 dico, quæ pulchri sunt gressus tui in calciamentis fi-
 lia principis. ¶ An non ancilla siue ancillæ filia
 discalciatis pedibus incedit? Plane discalciatis, et
 propter hoc ipsum seruilis arguitur conditionis
 quia nuditas pedum seruitutis est argumētum
 excepto si fiat propter deum, iuxta illud: Solve
 calciamentum de pedibus tuis, locus enim in quo
 stas, terra sancta est. Verum de calciamentis hic
 agitur non corporis, sed spiritus, in quo discalci-
 atum esse uel discalciatam, summa est ignobili-
 tas, & plusquam seruilis egestas. Idcirco ancillæ
 calcaneum serpens momordit, tu autem o filia
 principis bene calciata, caput serpentis contri-
 uisti, tu maxime, o princeps & domina, singula-
 ris dilecta, & sicut iam dixi, una columba mea,
 una genitrici suæ, uidelicet generationi liberæ,
 generationi non carnis, sed fidei, quæ me me tri-

Exod. 3.

Gene. 3

M S

RVPERTI IN CANT. CANT. CA. V.

rum non de carne uiri, sed de spiritu dei conce-
pisti & peperisti patrem uel principem filiorū,
non carnis, sed fidei uel repromissionis.

¶ Iuncture fœminum tuorum, sicut mo-
nilia quæ fabricata sunt manu artificis.

Disiunctio
fœminū i
ancilla.
Ezech. 16

¶ Laus ista, laus magna, uituperationi illi op-
posita est, imo & acerbissimæ exprobrationi il-
lius ancille iam dictæ apud Ezechielem prophe-
tam, dicentem ex ore domini: Et diuisisti pedes
tuos omni transeunti, & multiplicasti fornicationes
tuas. Diuisio uel diuarcatio pedum ipsa
est disiunctio fœminum, ualde uituperabilis, ni-
mirum propter illud quod subintelligitur: uide
licet propter multitudinem fornicationum.

Iunctura
fœminum
in libera

¶ Et e contra, iunctura fœminum, ipsa est com-
positio uel continuatio pedum, laudabilis, iteq̃
propter illud quod subintelligitur, scilicet pro-
pter pudicitia pulchritudinem, saluumq̃ ac be-
ne custoditum castitatis sigillum: maxime in te
o singularis & unica uel nobilissima Summitas
in te o dilecta & dilectarū dilectissima, quæ pri-
ma sine exemplo iuncturam fœminum tuorū
ita custodire proposuisti, ut uirgo nulli unquā
cognita uel cognoscenda uiro, digna fieres con-
iungi tuæ integritatis auctori deo. Quantum
est hoc decus? Quanta honestas? Igitur iunctu-
ræ fœminum tuorum sicut monilia, id est uirgi-
nitatis tuæ integritas perpesq̃ pudicitia custo-
dia, cœlestibus præsidjs communita. Cuius est
hoc opus? Cuius uirtus? Nimirum dei altissimi.
Et hoc ipsum (ait quidam sapiens) sapientia est,
scire, quod continentia donum dei sit. Dico igitur

Sapien. 8.

tur non qualiacunq; monilia, sed monilia quæ fabricata sunt manû artificis, id est, quæ solus deus facere & dare potest uel potuit.

¶ Umbilicus tuus sicut crater tornatilis, nunquam indigens poculis.

¶ Et ista laus tua, o libera Sunamitis, opposita est ancillæ uituperatiõis, q̄ apud sã dictũ prophetam habemus his uerbis. Et qñ nata es, nõ est præcisus umbilicus tuus, & aqua nõ es lota in salutẽ.

Quibus utiq; uerbis luxuriæ supfluitatẽ uituperat, q̄a uiris quidẽ in lumbis, sceminis aut in umbilico luxuriã est testatẽ dño, q̄ de diabolo loquitur ad beatũ Iob. Virtus eius in lumbis eius, &

potestas eius in umbilico uentris eius. Igitur umbilicus tuus crater tornatilis, qd est nisi ac si diceret. Perfecta est in te uirtus castitatis, & liberata

est ab omni carnalis appetitu uoluptatis. ¶ Parũ quippe fuisset ad laudẽ ueræ uirtutis, dixisse, iuncturæ sceminũ tuorũ, sicut monilia quæ fabricata sunt manu artificis: nisi & istud adderetur

umbilicus tuus crater tornatilis, nunq; indigens poculis, quia uidelicet illo præcedenti uersiculo solũ denegatur opus siue effectus carnalis com

mercij: isto aut sequenti appetitus quoq; cogitatio nis, q̄ si inesset, nunq; ueraciter diceretur umbilicus sic præcisus, imo & circũcisus, ut crater

tornatilis, neq; adderetur adhuc, nonquam indigens poculis. Quidnam est umbilico non indigere poculis, nisi non uri uel sitire per appetum libidinis? Hinc enim per quendã sapientẽ dicitur in mulierẽ malam. Sicut uisitor sitiens ad fontẽ

suũ aperiet, & ab omni aqua proxima bibet.

Ezech. 16

Gregori

Iob 40

Umbilicus Mariae crater tornatilis.

Ecci. 26

RVP. IN CANT. CAN. CA. VII.

Ergo tu o Sunamitis, o filia principis, corde & corpore es casta, mente & carne integra & incorrupta, cogitatione & opere munda. Vt autem perficiatur ista laus, dicendum, quia locutione quoque utilis es atque pudica. Hoc est, quod nunc dico ego dilectus tuus.

¶ Venter tuus sicut aceruus tritici uallatus lilijs.

Ioan. 7.

¶ Venter tuus, uenter interioris hominis, iuxta quod quodam loco dixi, qui credit in me, sicut dicit scriptura: flumina de uentre eius fluent aquae uiuae, ipse est sicut aceruus tritici, id est, nunquam indiget pane uerbi dei, imo abundat omni tritico quodcumque seminauerunt alij. Illuc illatum est omne, quod prophetarum fides elaborauit, Exempli gratia, ut Esaias qui dixit: Et accessi ad prophetissam & concepit & peperit filium. Tu enim o dilecta, tu es illa prophetissa, ad quam accessit omnis sanctus et fidelis propheta, ad quam tendebat, & in qua completa est omnis sancta et fidelis prophetia. Hinc uenter tuus sicut aceruus tritici, quod uidelicet triticum prudenter congregasti, meditando in scripturis, sicut dictum est quodam in loco: Maria autem conseruabat omnia uerba haec, conferens in corde suo.

Esa. 8.

Lucas, 10

¶ Huiusmodi aceruus bene est uallatus lilijs, quapropter pulchritudo castitatis, sicut claritudine sensus ad intelligendum scripturas efficit, ita & auctoritatem parat omni homini ut dignus sit foris eloqui ea, quae intus reposuit uel contulit, uerba dei, triticum domini.

¶ Duo ubera tua sicut duo hinnuli capre

gamielli. Collum tuū sicut turris eburnea.

¶ Est ista laus liberæ, opposita est uituperatio-
ni ancillæ, imo & ancillarum, quæ ex una factæ
sunt duæ. Fili hominis (ait dominus ad prophe-
tam Ezechielem) duæ mulieres filia matris uni-
us fuerunt, & fornicatæ sunt in Aegypto, in a-
dolescentia sua fornicatæ sunt ibi, ibi subacta
sunt ubera earum, & fractæ sunt mammae pu-
bertatis earum. Quanta iniuria seruitutis, in il-
la tali subactione uberum, talisq; fractura mam-
marum. Et quantum decus libertatis hic secun-
dum similitudines istas, uidelicet hinnulorum
gemellorum capræ atq; turris eburnæ. Ergo
tu o libera Sunamitis tu maxime cuius duo ube-
ra sunt gemella, sæculis omnibus inaudita, uir-
ginitas atque fœcunditas: tu, inquam, o dilecta
singularis, libera es ab omni iugo peccati, secun-
dum istas similitudines hinnulorum capræ atq;
eburnæ turris. ¶ Quid est collum tuum, uel q̄le
est collum tuum? Vtiq; nō extentum, imo ama-
biliter demissum, & hæc est humilitas tua, forti-
tudo magna, fortitudo pulcherrima: uere sicut
turris eburnea, quæ & aspectu amabilis, & sta-
tura sit fortis. Cui fortis, cui amabilis? Deo for-
tis, deo amabilis: diabolo autem terribilis, inac-
cessibilis. Quomodo ipsi deo fortis? Nimirum si-
cut ex istis comprobatur exemplis. Quia si con-
tra deum fortis fuisti, ait ipse ad patrem tuum fi-
delem Iacob, quanto magis contra homines præ-
ualebis? Ad Moysen autem: Cerno, inquit, q̄ po-
pulus iste duræ ceruicis sit, dimitte me, ut irasca-
tur furor meus cōtra eos, & deleam eos, faciāq;

Ezech. 23

Gene. 32.

Exod. 32.

RVPE. IN CANT. CANT. CAP. VII.

te in gentem magnam. Et non dimisit eum, imo tam diu luctatus est, ut uidens deus quod eum superare non posset, diceret illi: dimisi iuxta uerbum tuum. Quali fortitudine luctabatur iste uel ille? ¶ Profecto humilitate sicut & de isto Psalmista dicit: Si non Moyses electus eius stetit in contractione, id est, in nimia mentis humilitate in conspectu eius: de illo autem propheta Osee, cum dixisset: In fortitudine sua directus cum angelo, & inualuit ad angelum, & confortatus est, confestim, fortitudinis eius exprime modum, subiunxit: Fleuit & rogauit eum. Igitur o dilecta collum tuum, quod est humilitas tua turris eburnea, id est, fortissima est atque pulcherrima: quam respiciens altissimus dedit tibi gemellos istos dulces hinnulos, duo ubera hæc, uirginitatem atque fecunditatem, & ecce habes tria insignia hæc: tertium quippe humilitas tua est.

Hūilitas
turris e-
burnea.
Psal. 105.
Osee. 12

Psal. 41.

Esebon.

Nam. 32.

¶ Oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filiarum multitudinis ¶ In quo oculi tui sicut piscinæ. Nimirum in eo quod non deficiunt eis aquæ & tu maxime precunctis mortalibus, semper compuncta corde, dicere potes: Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte. Propterea dixi, sicut piscinæ non qualescunque, sed piscinæ in Esebon, id est in maxima compunctione. Esebon quippe interpretatur, cingulum mœroris, unde & congrue nomen hoc magnitudinem significat compunctionis. Quæ sunt in porta filiarum multitudinis, id est: in prima portione terræ promissionis. Esebon quippe ciuitas fuit Seon regis Amorrhæorum

COMMENTAR. LIB. VI 104

qui regnavit in Efebon, & ipsa data est filijs Ruben in possessionem trans Iordanem. Filij autem Ruben (ait scriptura) & Gad venerunt ad Moysen & Eleazarum sacerdotem, & petierunt terram illam, præcepitque Moyses Eleazaro sacerdoti: & Iosue filio Nun, & principibus familiarum dicens. Si transferint filij Gad & filia Ruben uobiscum Iordanem omnes armati ad bellum, date eis terram Galaad in possessionem. Recte ergo dicitur, quæ sunt in porta filiarum multitudinis, quia prima fuit possessio gentis, quæ in Aegypto multiplicata, ingrediebatur terram promissionis. Hoc ad mysterium ualde pertinuit, scilicet piscinas taliter designare quæ sunt in porta multitudinis, sunt enim prima experimenta supernæ dulcedinis beatæ possessionis, ita ut iam ueraciter dici possint terra promissionis, secundum magnum sacramentum scripturæ dicentis. Cunque cœpisset eam, uidelicet Cariath Sephar, quod interpretatur ciuitas literarum Orhoniel filius Ceuez, frater Caleph minor dedit ei Caleph Axam filiam suam coniugem, quam pergentem in itinere monuit uir suus ut peteret a patre suo agrum. Quæ cum superasset, sedens in asino, dicit ei Caleph. Quid habes? At illa respondit. Da mihi benedictionem. Quia terram arenam dedisti mihi, da & irriguam aquis: Dedit ergo ei Caleph irriguum superius, & irriguum inferius.

¶ Secundū facti huius similitudinem: irriguum superius accipit anima, cū se in lachrymis cœle

Iosue. 15.
Iud. 1.

Irriguum superius & inferius.

RVP. IN CANT. CAN. CAP. VII.

stis regni desyderio affligit: irriguum uero inferius accipit, cum inferni supplicia flendo pertimescit. Igitur in his uerbis, oculi tui sicut piscinæ in Esebon, quæ sunt in porta filia multitudinis, hic sensus est mysticus, ac si diceretur: Oculi tui præ amore uel desyderio dilecti, quo langues & compungeris, fluunt lachrymis, & istæ lachrymæ piscinæ sunt in Esebon, id est, aquæ manantes cingulo mœroris, ista compunctio terra est irrigua aquis, præcipium quoddam supernæ dulcedinis, & æternæ hæreditatis, sicut illa Esebon & terra trans Iordanem, prima fuit possessio terræ promissionis, illi filia multitudinis. s. Israeliticæ plebi: cuius multitudine non pauciores sunt qui ascenderunt uel ascendunt, ut reprobationem accipiant æternæ hæreditatis.

¶ Nasus tuus sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum.

Ezech. 23

¶ Vere ingenua, uere libera Sunamitis, nasum habens egregium, at illa ignobilis ancilla nasum habet præcisum, sed & aures eius præcisæ sunt, sicut dictum est per prophetam superius memoratum. Propterea o Ooliba hæc dicit dominus deus: Ecce ego suscitabo omnes amatores tuos contra te, &c. usq;: Nasum tuum & aures tuas præcident, & qui remanserint gladio concident. Vt dictum ita & factum est. Nunquid enim illa talis ancilla nasum habet aut aures? Si nasum haberet, aliquid de lōginquo sentiret, aliquid de futuro seculo cogitaret aut desyderaret. Si aures haberet, non solam literam attenderet, sed & uiuificantem in litera spiritum audiret. Nunc autē solis

presentibus delectatur, neque audit eum qui totiens ad audiendum inuitat, dicendo, qui habet aures audiendi audiat. Igitur neque aures neque nasum habet. ¶ Tu autem o Libera, nasum integrum, nasum (ut iam dictum est) habes egregium quæ sano odoratu sentis & appetitu traheris, non eorum quæ uidentur, sed quæ non uidentur, secundum illud: Est enim fides sperandarum substantiarum rerum, argumentum non apparentium. Quomodo tibi est nasus eiusmodi? Sicut turris libani, quæ respicit contra Damascum, id est contra cruentum supradictæ ancillæ filium. Damascus namque interpretatur bibens sanguinem & illum significat, de quo Apostolus loquitur, dicens: Sed quomodo tunc is qui secundum carnem natus est, persequatur eum, qui secundum spiritum ita & nunc. Fortissimo spei ac discretionis nasus opus erat contra omnem eiusmodi falsum fratrem, ludendo persequentem, persequendo ludentem, ne usque quaque illudat: & si corpus lædit, salutem animam non decipiat. Et fortis utique est nasus iste discretionis, sicut turris libani, dum rite spernendo uisibilia & sperando inuisibilia, fortiter resistit, neque frangitur uisibilium incommo- dis: iuxta illud: Deduxisti me, quia factus es spes mea, turris fortitudinis a facie inimici. Quomodo turris ista respicit contra Damascum? Nimirum sensui eius sensum habendo contrarium iuxta illud. Qui enim secundum carnem sunt, quæ carnis sunt, sapiunt: qui uero secundum spiritum, quæ sunt spiritus, sentiunt. Est autem in respectu isto etiam manifestum Damasci, idem filij ancillæ, obprobrium. ¶ Sicut enim in interiori homine

Matth. 13.

2. Cor. 4.
Hebr. 11

Gala. 4.

Gen. 21
Nasus sicut turris libani.

Psal. 60

Roma. 8.

RVP. IN CAN. CA. CNATVI.

le, *exter.

Damascus ille perdidit omnē discretionis & spiritalis intelligentiæ nasum sic & exercitus quo quendam perdidit nasum suum, nasum magnum, scilicet civitatem Hierosolymam, & noble templum, & cætera insignia quæ destructa sunt: quibus ablati, ita ignominiosa facta est circūcisio carnalis, sicut naso præciso deformis efficitur facies cuiusque hominis, & ideo quæ respicit, ipsa etiam talem Damascum cõtemnit & dicit, Tu ancilla superba cū filio tuo Damasco, quid faceres si uel tu nasuta, uel si ille nasus tuus esset: cum nec saltem exterius nasum habens, pulchram te existimes. Quid (inquam) faceres, si templum tuum & ciuitas tua permansisset? Bene igitur o libera Sunamitis nasus tuus contra Damascum respicit firmiter stans sicut turris libani.

Caput.
pro corde
aliquādo
ponitur.
Luc. 21.

¶ Caput tuum ut carmelus, & comæ capitis tui sicut purpura regis iuncta canalibus Carmelus, scientia circuncisionis interpretatur. Caput uero principale est corporis, & pro corde accipitur, quod principale est interioris hominis, iuxta illud: His ergo fieri incipientibus, leuate capita uestra, id est, exhilarate corda uestra, quoniam appropinquat redemptio uestra. Igitur caput tuum carmelus, id est, cor tuum scientiam circuncisionis habet, ut legitime & sicut necessarium est circuncidatur, quisquis secundum deum & secundum fidem quæ in te est iudicari uult,

Circuncisio cordis.
Deut. 10

¶ Annon & Moyses circuncisionem istam præscripsit, circuncisionem cordis? Circumcidite igitur (ait ipse in Deuteronomio) præputium

cordis uestri, & ceruicem uestram ne induretis amplius. Quid est ista circuncisio, nisi perfecta dei dilectio; Nam & in alio loco, cum dixisset: Circuncidet dominus deus tuus cor tuum, & seminis tui, ita subiunxit: Vt diligas dominum deum tuum in toto corde tuo, & in tota anima tua. ¶ Porro circuncisionis carnis scientiam ueram in hoc habes, ut nō dubites illam cessare debuisse, ex quo uenit & manifestatum est semen, cuius uenturi fidem habens Abraham, signum accepit circuncisionis, signaculum iustitiæ fidei. ¶ Dixi de scientia circuncisionis, quid dicam de scientia legis? Hoc nimirum, quod omnem illam, scilicet ceremoniarum legem, spiritualiter intelligis, Hoc est quod dico, & comæ capitis tui sicut purpura regis, iuncta canalibus. Comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui in meditatio uel cogitando mysteria legis dei: Exempli gratia, quid mysterij contineat uitulus immaculatus, iussus offerri pro peccato sacerdotis, qui peccauerit & populum derelinquere fecerit, quid hircus de capris, quod capra & quid ouis quid turtur, & quid pullus columbæ, cunctusque ritus sacrificij; meditando (inquam) in his, & in cæteris huiusmodi, comæ capitis tui, id est, sensus cordis tui sunt, sicut purpura regis, uidelicet cuncta referendo ad sacramentum passionis dilecti tui; qui propter hoc ipsum, quod passus est, rex constitutus & gloria & honore coronatus, sedet ad dexteram maiestatis in excelsis.

¶ Et recte passio regis, dicitur purpura regis nō solum propter purpureum colorem sanguinis, quem in passione effudit; uerum etiam propter purpuram (derisoriam, quam

Deute. 10

Deute. 30

Gene. 17.

Rom. 4.

Scia legis

& ceremoniarū,

s. spiritualiter

ter

RVPER. IN CANT. CANT. CA. VII.

circundederunt ei, protinus tribus pœnis passio-
num contummandum, scilicet flagellandum, cru-
cifigendum, lancea percutiendum. Nam illi qui
dem iridentes purpuram circundederunt ei, tan-
quam regi, sed ille serio & purpuram admisit, et
calamū pro sceptro suscepit in dextera quia cer-
tissime per hæc fiebat, ut & in cœlo & in terra
purpuram regni, & sceptrum acciperet imperij
Proinde purpura illa recte dicitur iuncta cana-
libus, quia sicut purpura eo magis tingitur &
preciosior fit, quo uicinius atq; diutius iuncta fue-
rit tincturæ canalibus, ita passio dilecti eo glori-
osior est, quo amplius præ cunctis sacrificijs pro-
cessit secundū consiliū diuinitatis, cuius uideli-
cet consilij archana, quasi quidam canales sunt
per quos cucurrit preciosissima hæc tinctura pur-
purea, qua dilectus iste, qui erat uirginitate can-
didus, factus est morte uel passione sua, & pma-
net in æternum rubicundus, deus uere gloriosus,
& homo ualde speciosus, & in utraq; substantia
rex unus semper & ubiq; uictoriosus.

Quam pulchra es, & q̄ decora charissi-
mæ in delicijs Statura tua assimilata est pal-
ma, & ubera tua botris.

**Decora in
delicijs.**

Quid est in delicijs pulchram & decoram esse,
nisi in abundantia gratiæ mansuetudinem sum-
mamq; humilitatem cordis habere? Deniq; do-
na gratiarum & intelligentia scripturarum si-
ue sacramentorū cælestium uere sunt deliciae, &
humilitas cordis uera pulchritudo est, res deco-
ra, & deo amabilis uirtus est. Hæc in te coniun-
cta sunt o charissima, tales deliciae, talisque pul-

chritudo. Quod enim dixi? Statura tua assimilata est palmæ, & ubera tua botris. Et ne dubium sit, cui palmæ dicam adhuc.

Dixi ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius Et erunt ubera tua sicut botri uineæ, & odores tui, sicut malorum, guttur tuum, sicut uinum optimum.

¶ Magna igitur humilitas, quam ista pulchritudo sonat, statura tua assimilata est palmæ, quia tale est, ac si dicam, mihi assimilata es omni habitudine mentis tuæ, mihi (inquam) assimilata es, in eo quod in crucem ascendi mitis & humilis corde. Hunc ergo ascensum meum futurum dixi, nec quisquam amicorum dubitauerit quin dixerim tibi. Si enim ipsis amicis dixi: Ecce ascendimus Hierosolymā, & filius hominis tradetur ad crucifigendum, & alia multa adhuc sensum pertinentia: imo si & inimicis dixi: Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad meipsum, quanto magis o charissima dixi, aut dicere debui: Ascendam in palmam, & apprehendam fructus eius, & erunt ubera tua sicut botri uineæ, & odores tui sicut malorum: guttur tuum sicut uinum optimum: Hoc erat dicere, exaltabor in crucem uictoriosam, & moriendo morte fructuosa, operabor uelociter salutem omnium credentium, et deinde doctrina tua, doctrina legalis atque Evangelica, tempore oportuno palam predicabitur, sicut in autumnis dulces botri comeduntur, & bonus ubique diffunditur odor bonorum operum tuorum, & dulcissimum atque delectabile mihi

Math. 16.
& 20.

Iohan. 12.
Ascendam
in palmā,
exaltabor
in crucem

erit eloquium tuum sicut uinum optimum. Tu autem adhæc.

¶ Dignum dilecto meo ad potandum, labijs eius ad ruminandum.

Et reuera, ut dicis, ita est, Sicut enim uinū optimum dignum regibus est ad potandum, labijs & dentibus eorum ad ruminandum, sic eloquium tuum dignum mihi est ad audiendum, cūctisq; amicis & testibus meis ad prædicandum. Quid faciemus uel quo ibimus cum tātis istis delectis deliciis? Nostri enim, qui primi ad istas delicias uocati sunt, uenire nolunt, sed abirent negligentes, alius in uillam suam, alius uero ad negotiationem suam, reliqui uero tenuerunt amicos nostros & contumelia affectos occiderunt. Quid igitur faciemus?

Luc. 14.

¶ Ego dilecto meo, & ad me cōuersio eius Veni dilecte mi, egrediamur in agrum, cōmoremur in uillis. Mane surgamus ad uineas, uideamus si floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica Ibi dabo tibi ubera mea, Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. Omnia poma noua & uetera, dilecte mi, seruauit tibi.

Egrediamur in agrum.
Lucæ. 4.

¶ Hæc ego dilecto meo locuta sum, & ad me conuersio eius, uidelicet non improbando, imo propositum hoc habendo, ut egrederemur,

quippe qui iam dudum dixerat ad ciues suos: Amē dico uobis, quia nemo propheta acceptus est in patria sua, & hoc dicto pauca interlocutus ipse transiens per medium illorum ibat, significans utiq; transiturum se a ciuibus suis, & egressurum in agrum, & commoraturum in uillis. Itaq; concordans proposito dei, ueni, inquā, dilecte mi, egrediamur in agrum cōmoremur in uillis, ut uidelicet, qui erant agrestes, fiant domesticici: qui erant uillani, fiant ciues dei, & iuxta propheticum oraculum lætetur deserta & inuita, & exultet solitudo, & floreat quasi liliū, germinans germinet & exulet lætabunda & laudans, & gloria libani detur ei, gloria scilicet hæc ut uideant gloriam domini, & decorem dei nostri, cuius uisione indignum se libanus iste, id est, populus Iudaicus facit, repellendo uerbum dei. Illuc egrediamur, ibi commoremur, & ibi commorantes, mane surgamus ad uineas, sine dubio iam illic nostra commoratione propagantes. Videamus si floruit uinea, si flores fructus parturiunt, si floruerunt mala punica. Nam tunc floruit uinea, sed iam in uillis eiusmodi de carne gentilium agrestium nati sunt aliqui qui sint ad uitam æternam præordinati, sine dubio mox credituri, & tunc flores fructum parturiunt, si dociles inueniuntur ad bene operandum, tunc etiam floruerunt mala punica, si inueniuntur in illis aliqui, quorum fides usque ad martyrium durare sufficiat, quod sine dubio futurum est. ¶ Ubi dabo tibi ubera mea, scilicet nutriendo multitudinem filiorum, quos in nouam infantiam fecunda tibi pariet gratia. Un-

Egrediamur in agrum.
Luce. 4.

Comorantur in uillis.
Eia. 35

Si floruit uinea.

Ubi dabo tibi ubera mea

RVP. IN CANT. CA. CAP. VII.

de hoc ita certum est, quod multitudo filiorum nasci debeat illic, ubi hactenus sterilitas fuit. Videlicet tam ex scripturarum testimonijs, quæ testatur ita debere fieri, quam ex presentibus experimentis, quia Mandragoræ dederunt odorem in portis nostris. ¶ Mandragora mala habet suave olentia, quæ & ἀνδροπομόγη *ἄνδροπομώγη* appellatur, quod habeat radicem, formam hominis simillam: cuius cortex uino mixtus, ad bibendum datur his, quorum corpus propter curam secandum est, ut soporati dolorem minime sentiant, sterilibus quoque mederi fertur, ut concipiant: Mandragoræ ergo dederunt odorem in portis nostris id est, experimenta præsto sunt, quod iam fieri debeat illud, quod gentilitati hactenus sterili spiritus propheticus promittit. Lauda (inquit) sterilibus quæ non paries, decanta laudem & hynnis quæ non pariebas, quoniam multi filij deferte magis quam eius quæ habet uirum & cætera. In portis (inquam) nostris, id est, dum adhuc sumus in finibus nostris, in finibus iudaicis, sensimus odorem huiusmodi. Venerat enim iam æthiops Eunuuchus adorare in Hierusalem, & reuertebatur sedens super currum suum, legensque Esaiam prophetam, cum ecce sentiens spiritus sanctus odorem eius, dixit ad Philippum. Accede & adiunge te ad currum istum: Sed & tunc eramus in portis nostris, quando odorem dederunt in conspectu domini elemosynæ Cornelij Centurionis. Ad hunc odorem & illud pertinet, quod postmodum quidam amicorum talis uisio per noctem ostensa est. Vir macedo quidam

Gene. 30
Quogetes
uenerunt
ad fidem.
Esa. 54

Actu. 8

Actu. 10
Actu. 16.

erat, stans & deprecans eum, dicens: Transiens in Macedoniam adiuua nos. His atq; alijs modis odorem dederunt Mandragoræ in portis nostris, fecunditatem significantes de loco sterilitatis. ¶ Nunquid autem ibi tantummodo ubera mea dabo tibi? Imo & omnia poma noua & uetera, dilecte mi, seruaui tibi. Quamdiu paruuli fuerint hi, qui in loco ubi dicebatur non plæbs mea uos, nascentur filij dei uiuentis, quamdiu (inquam) imbecilles erunt ad audiendum grandem sermonem, eis que lacte opus erit non solido cibo, tamdiu dabo ubera mea: cum autem perfecti fuerint, & pro consuetudine exercitatos sensus habuerit ad discretionem boni & mali, tunc cibum solidum tibi in illis, quia omnia noua & uetera, omnia ueteris ac noui testamenti sacramenta seruaui tibi, conferens in corde meo, proferenda in tempore suo, in tempore oportuno.

Noua & uetera seruaui ti.

Osee. 1.

Rom. 9.

Heb. 5

Luca. 8

FINIS LIBRI SEXTI.

○ §